

Eindrapportage

Kennisspecial 2024

Eindrapportage Kennisspecial 2024

Tekst

Amber van Amsterdam
Ingeborg van Es-Boomsluiter

Met medewerking van

Sacha Kersten
Franciska Maarse
Sanne Moes
Thea Peters
Sander Turnhout
Isabelle van Vondelen

Rapportnummer

VS2024.020

Projectnummer

P-2023.112

Productie

De Vlinderstichting
Mennonietenweg 10
Postbus 506
6700 AM Wageningen
T 0317 46 73 46
E info@vlinderstichting.nl
www.vlinderstichting.nl

Opdrachtgever

Groen Traineeship & MDT

Deze publicatie kan worden geciteerd als

Van Amsterdam, A. & Van Es-Boomsluiter, I.K. (2024) Eindrapportage Kennisspecial 2024.
Rapport VS2024.020, De Vlinderstichting, Wageningen.

Trefwoorden

Jongeren – Soortenkennis – groene organisaties – Binding – cursus - MDT

Augustus 2024

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigden/of openbaar gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van De Vlinderstichting, noch mag het zonder een dergelijke toestemming gebruikt worden voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoud

Inhoud	2
Introductie.....	4

Doel	4
Programma.....	4
Lesstof	4
Discussieuren	4
Velddagen	4
Organisatiebezoeken.....	4
Weekendopdrachten	5
Impactopdracht.....	5
Impact	5
Weekendopdrachten	5
Impactopdrachten.....	7
Reflectie	7
Terugkoppeling deelnemers.....	7
Reflectie van organisators	9
Samenvatting	9
Bijlage I Programma avondlessen	11
Bijlage II Voorbeeld programma organisatiebezoek	12
Bijlage III Weekendopdrachten	14
Bijlage IV Uitwerkingen weekendopdrachten	16
Bijlage V Impactopdrachten	27
100 soorten weekend	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Afval kunstwerk.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Voorjaars50	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Natuuropdracht veldbiologie Brugklas.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
De Lorentzvijver	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage VI Foto-impressie.....	32
Eerste velddag.....	32
Organisatiedagen	35
24 uur natuur tweede velddag.....	37

Introductie

Als onderdeel van het Groen Traineeship is nu als derde jaar op een rij de Kennisspecial georganiseerd door SoortenNL. Een grote groep jongeren tussen de 16 en 30 jaar oud heeft met behulp van experts, samenwerking, opdrachten en praktijklessen, kennis gemaakt met de natuur en natuurorganisaties.

Doel

De Kennisspecial is opgericht met meerdere doelen voor ogen. Het Groen Traineeship streeft ernaar het enthousiasme voor natuur in jongeren te vergroten door kennis over soorten in Nederland te delen en ze kennis te laten maken met groene organisaties. Hiermee hopen we niet alleen de binding met de natuur in jongeren te verhogen, maar ook die met de groene organisaties die eraan werken deze te beschermen en herstellen. Daarnaast wordt gezocht naar manieren waarop jongeren positieve impact kunnen hebben in de eigen omgeving met betrekking tot natuurbescherming en natuurherstel. Een belangrijk onderdeel van de Kennisspecial is het contact dat gelegd wordt tussen gelijkgestemden. Daarom is de kennismaking met andere jongeren tijdens de Kennisspecial gestimuleerd. Naast deze doelen is er dit jaar nadruk gelegd op het gebruik van storytelling om natuurbescherming te promoten.

Programma

De Kennisspecial liep van 27 februari tot en met 9 juni en bestond uit verschillende onderdelen die zowel online als buiten hebben plaatsgevonden. Zie bijlage I voor een compleet overzicht van de geplande avondlessen en velddagen.

Lesstof

Tijdens tien online cursusavonden kregen de jongeren les van experts in verschillende thema's. Deze avondlessen bestonden zowel uit voor opgenomen materiaal, als ook presentaties van experts. Daarnaast werden de jongeren getest op de vergaarde kennis en werden bijzondere resultaten van voorgaande weekendopdrachten met de deelnemers gedeeld.

Discussieuren

Twee dagen na de cursusavonden bestond er de mogelijkheid om vragen te stellen aan een expert op het behandelde thema. Naast het behandelen van vragen, zorgde deze uren voor interessante discussies en filosofische gesprekken.

Velddagen

Aan het begin van de Kennisspecial heeft er een velddag plaatsgevonden in de duinen en aan het strand van het nationaal Park Zuid-Kennemerland. Aan het eind van de Kennisspecial was er nogmaals de kans om samen de natuur in te gaan tijdens de velddag in de Weerribben-Wieden. Overdag werden er twee rondes aangeboden met excursies. De behandelde soortgroepen omvatte zowel dieren als plantensoorten en zelfs excursies over het gebied vielen tot de mogelijkheid. Deze velddag werd doorgetrokken naar een geheel weekend, doordat er 's avonds nog naar nachtvinders werd gekeken en er de volgende dag de mogelijkheid was om zelf nog het gebied in te trekken. De tweede velddag diende tegelijkertijd als landelijke dag voor oud trainees. Doordat deelnemers die vorige jaren de cursus hadden bijgewoond mee mochten lopen met de excursies, ontstond er ook tussen oud-deelnemers en huidige deelnemers een connectie. Dit werd als zeer prettig en nuttig ervaren door beide partijen.

Organisatiebezoeken

Om de binding met groene organisaties te vergroten en jongeren een kijkje te geven in het reilen en zeilen binnen deze organisaties, werden jongeren uitgenodigd een dag mee te lopen. Elke organisatie richtte deze dagen op een eigen manier in. Om een idee te geven hoe dit eruit kon zien, staat in bijlage II het programma bij De Vlinderstichting.

Weekendopdrachten

Elk weekend kregen de deelnemers de taak naar buiten te gaan en in eigen omgeving meer te leren over de natuur. De weekendopdrachten varieerde in soortgroep en manier van waarnemen, zodat ze aan het eind van de Kennisspecial op veel meer verschillende manieren naar de natuur konden zoeken en deze waarnemen. Zie bijlage III voor een overzicht van de weekendopdrachten.

Impactopdracht

Als onderdeel van de Kennisspecial moesten de deelnemers in de eigen omgeving werken aan de bescherming of herstel van natuur. In principe werd dit in groepen uitgevoerd, zodat ze naast het maken van impact ook nog contacten konden opdoen. Hoe ze de impactopdracht aanpakte mochten ze zelf weten.

Impact

Impact is op verschillende manieren gerealiseerd tijdens de Kennisspecial, zowel direct bij de deelnemers en bij de groene organisaties, als indirect op de omgeving van de deelnemers.

Met de informatie die deelnemers tijdens de avondlessen opdeden, konden ze met een gerichtere blik naar de natuur kijken. Ook de discussieuren droegen eraan bij om de blik van deelnemers te verruimen. Tijdens het uitvoeren van de weekendopdrachten kregen de deelnemers de kans hun blik nog verder te vergroten.

Weekendopdrachten

Veel weekendopdrachten die ons werden toegestuurd gaven blijk van de inzet en het enthousiasme dat er bij de deelnemers speelde. Zie bijlage IV voor een aantal voorbeelden van ingezonden weekendopdrachten. Deelnemers trokken de opdrachten vaak verder dan dat we van ze vroegen, waardoor vonden in een groter verband werd getrokken.

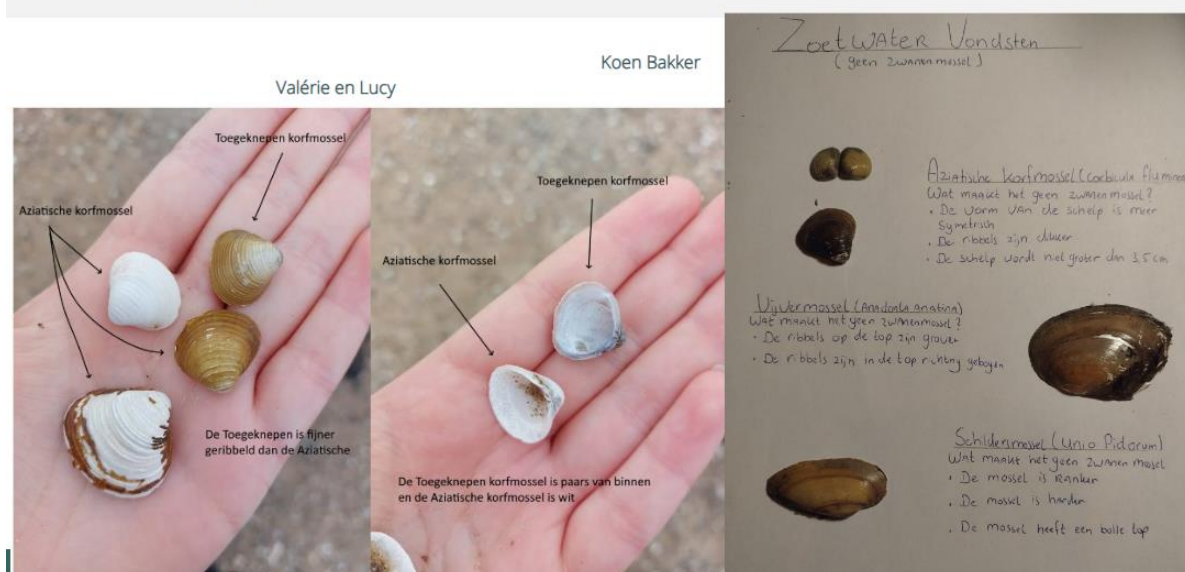
"Charlotte Heeren: Wat is precies een orde of een habitat? En wat houden die orden dan in? En welke diertjes zijn nu wel of geen insecten? Gelukkig hadden we het Basisboek Veldbiologie:

Habitat: ook leefgebied of leefomgeving genoemd, omvat alle mogelijke plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt (minimale biotische en abiotische levensvoorwaarden)."

"Jelle Rijntjes: Wat ik hier uiteindelijk ook van geleerd heb is dat het belangrijk is om paardenbloemen te laten staan."

Ook koppelden deelnemers hun waardering weer aan ons terug. Vaak met de mededeling dat de cursus hen de kans gaf meer te leren over een soortgroep die ze voorheen niet hadden bestudeerd. Zie bijvoorbeeld de conclusie uit het verslag van Novan over weekendopdracht 2, zoek een zwanenmossel: *'Desalniettemin vond ik het wel leuk om schelpen te determineren. Dit is niet iets waar ik zelf snel op was gekomen om te gaan doen als deze opdracht er niet was geweest. Ik had om eerlijk te zijn geen zwanenmossel verwacht aan te treffen dus het resultaat is geen teleurstelling. Ik vond het wel leuk om te doen, ik heb er namelijk weer een aantal soorten voor in het plakboek bij.'*

Weekendopdracht

Net als vorig jaar zorgde de weekendopdracht over korstmossen voor veel enthousiaste reacties. Zie bijvoorbeeld het bericht van Noa van de Leur:

'Ik heb enorm veel plezier gehad met het zoeken naar mossen en korstmossen. Zoveel zelfs dat ik er dit stukje over schreef:

Korstmoss ;
een verborgen parel van moeder natuur -

Wanneer je de wereld gaat bekijken door een loep, waan je jezelf door een artistiek museum.

De kleuren, de vormen, de texturen,
alles waar je nooit een blik op hebt geworpen, komt ineens tot leven.

Wat eerst een saaie schutting was,
is veranderd in een schilderij.

De euforie die ik daarbij krijg,
zou ik voor geen goud willen missen.

Dat is de kunst van kijken.

Lieve moeder Aarde,
Bedankt voor al uw parels. 🌍💚

...Het mooie is dat ik tijdens mijn zoektocht naar korstmossen, ook heel veel andere leuke dingen ben tegengekomen. ... Zoals dit nestje van rupsen van...ik denk plakkers? En nog een ander soort cocon / nestje. Weten jullie welke het zijn? Alles komt uit mijn eigen tuin. 😊

Zoals bovenstaande quote laat zien, zorgen de weekendopdrachten voor extra ontdekkingen en vragen buiten het beoogde doel. Het is goed dat deelnemers niet alleen een opdracht uitvoeren, maar echt naar de natuur kijken en verbanden leren leggen.

Als organisator van de Kennisspecials zijn dit soort berichten ontzettend leuk om te ontvangen.

Impactopdrachten

Impactopdracht Luka Biemond:

“ 🌻 🦋 Samen Buiten op het Gouda maakt toekomst festival 🦋 🦋

Afgelopen zondag stond ik samen met Izak Weststrate, Jeffrey Domburg, Lucas Dingemanse en Samantha Meerwijk op het hashtag#GoudaMaaktToekomstFestival. We stonden hier met ons kraampje Samen Buiten om mensen bewust te maken van de vele en mooie soorten die je in je directe omgeving kunt spotten.

Samen met de Natuur- en Vogelwerkgroep Krimpenerwaard (NVWK) kozen we 7 soorten uit de Krimpenerwaard die aandacht verdienen omdat het bijzonder is dat ze hier voorkomen en/of omdat het niet zo goed met ze gaat. Deze soorten heb ik getekend en voor iedere soort schreven we weetjes op kaartjes. Mensen werden uitgedaagd om de kaartjes te matchen met de goede soort.

Ook organiseerden we vier excursies over het hashtag#GoudsAsfalt terrein. De deelnemers (onder wie veel hele enthousiaste kinderen) kregen van ons een verrekijker en een bingokaart met daarop soorten waarvan de kans groot was dat we deze tegen zouden komen. We zijn bijna alle soorten tegengekomen, en ook heel veel mooie soorten die niet op de bingokaart stonden! Van korstmossen tot een ransuil, en van fluweelmijt tot veldsalie. Terug bij het kraampje mochten mensen hun highlight waarneming op het krijtbord zetten met als resultaat een bonte en prachtige soortenlijst! We hebben genoten van alle enthousiaste reacties en zijn al aan het brainstormen over of we dit volgend jaar misschien weer kunnen doen!

Dit Samen Buiten project was onze invulling van de eindopdracht van hashtag#KennisspecialSoorten van SoortenNL. Deze luidde 'maak impact voor de natuur bij jou in de buurt' en wij kozen ervoor om dit te doen door mensen de verhalen van bijzondere, maar ook juist de soorten die je vaak tegenkomt, te vertellen. Meermaals hoorde ik deelnemers aan onze excursies zeggen 'Jemig, wat zie je eigenlijk veel als je even stilstaat!'. Onze boodschap is aangekomen :) Met deze opdracht is de Kennisspecial alweer ten einde. Ik heb genoten van alle colleges, buitenopdrachten en de eindopdracht. En ik heb vooral ook genoten van het enthousiasme van de organisatoren, de gastsprekers en mijn mede-deelnemers.”

Maak een bijlage van de ideeën die we tussentijds hebben ontvangen.

Dit is niet de enige deelnemer met een inspirerende impactopdracht. In bijlage V zijn er nog een aantal voorbeelden terug te vinden.

Reflectie

Verbeterpunten vorig jaar

Aan het eind van de cursus vorig jaar hebben we een aantal verbeterpunten geopperd. Zie onderstaande lijst:

- Vraag deelnemers vooraf om alternatieve gebieden in Nederland waar ze mee kunnen doen aan een postcodegroep (studeerplek, plaats waar ouders wonen).
- Biedt een betere planning aan en goede voorbeelden voor de impactopdrachten.
- Bouw controlemomenten in door de periode waarin je deelnemers navraagt over vooruitgang impactopdracht.
- Heb de planning van te voren klaar liggen.
- Biedt organisatiedagen aan in het weekend.

-Maak de organisatiedagen niet meer verplicht.

Vraag vooraf om alternatieve gebieden voor een postcodegroep

Het aanvragen van alternatieve gebieden in Nederland heeft voor zover we kunnen beoordelen niet een noemenswaardig verschil gemaakt, hoewel dit voor de individuele deelnemer wellicht wel het geval is geweest.

Biedt een betere planning aan met voorbeelden van de impactopdracht

Dankzij de syllabus konden deelnemers van te voren en tijdens de cursus de planning terugvinden, evenals overige belangrijke informatie. Daar stonden ook voorbeelden van impactopdrachten uit het voorgaande jaar. We hebben dit jaar geen mailtjes ontvangen van deelnemers die de planning onduidelijk/ frustrerend vonden. Dat deelnemers wel gebruik hebben gemaakt van de syllabus bleek uit het mailcontact met een deelnemer over een enkele fout in data die op één locatie in de tekst was geslopen.

Bouw controlemomenten in voor de impactopdracht

In de syllabus was ook een planning terug te vinden voor de impactopdracht. Belangrijke tussentijdse deadlines werden herhaald tijdens avondlessen en via de wekelijkse informatiemails. Problemen met betrekking tot de planning van de impactopdracht bleven bestaan bij postcodegroepen, maar leken vooral te liggen aan het gebrek aan communicatie van deelnemers binnen de groep.

Heb de planning van te voren af

De planning voor de meeste onderdelen van de cursus waren van te voren af. Het was echter niet mogelijk dit met de organisatiedagen te doen. Het contact met de organisaties en de definitieve vastlegging van een datum bleek lastig te zijn. De organisatiedagen worden georganiseerd tijdens een drukke periode voor veel groene organisaties. Het vrijmaken van een dag verliep moeilijk, ondanks dat het verzoek al maanden van tevoren werd gedaan.

Biedt organisatiedagen aan in het weekend/maak ze niet meer verplicht

Het is dit jaar niet gelukt om meer dan een enkel organisatiebezoek in het weekend te plannen. De meeste organisaties werken niet in het weekend. Wel hebben we geprobeerd de locaties meer door het land te verspreiden. Het bleek echter dat er weinig animo was voor locaties en organisaties ver buiten het midden van Nederland. Het niet verplicht maken van de organisatiedagen zorgde voor stressvermindering bij de deelnemers.

Terugkoppeling deelnemers

Tijdens de Kennisspecial hebben we veel feedback ontvangen over de cursus en de persoonlijke vooruitgang van de deelnemers. Deelnemers die contact opzochten bij het afmelden gaven vooral tijdgebrek op als reden. Ook bij deelnemers die wel de cursus hebben afgerond kregen we dit als verbeterpunt te horen. Daarnaast zorgde het gebrek aan organisatiebezoeken die in het weekend plaatsvonden voor problemen bij deelnemers om inderdaad de twee organisatiebezoeken bij te wonen.

Naar aanleiding van de feedback van vorig jaar hebben we een syllabus opgesteld zodat de planning langer van te voren bekend zou zijn en deelnemers en ze informatie makkelijk terug konden vinden. Het bleef echter lastig om op tijd de organisatiedagen rond te hebben. Dit lag vooral aan het gebrek aan response vanuit sommige organisaties. Ook is er tijdens de avondlessen gekozen voor het uitnodigen van experts. Het hebben van een expert tijdens de meeting, ook al is deze online, vergrootte de interactie met de deelnemers. Dit werd als zeer prettig ervaren.

Aan het begin van de Kennisspecial hadden rond de 225 deelnemers zich aangemeld. Dit nummer werd over de periode kleiner. Vooral tijdens de eerste weken kregen we veel afmeldingen binnen, of stopten deelnemers met het schrijven van uren. 103 deelnemers hebben de gehele cursus afgerond door minimaal de 80 uur te schrijven. Er is nog steeds

een hoog percentage afvallers, hoewel dit beter is dan vorig jaar. We hebben dit jaar voor het begin van de cursus en ook tijdens veel de nadruk gelegd op het tijdschrijven en het belang van het volledig afronden van de cursus. Dat de cursus toch te zwaar valt is weinig aan te doen, de 80 uur moeten gehaald worden. Dit is zonde, omdat dit jaar veel afvallers aangaven de cursus heel nuttig gevonden te hebben, maar dat de werkdruk te hoog lag.

Reflectie van organisators

Ieder jaar van de Kennisspecial organiseren wij een reflectie vanuit de organisatie. Op dit moment staat de evaluatie gepland voor 4 november 2024. Deze reflectie is om ervoor te zorgen dat we een volgende editie van de Kennisspecial nog beter kunnen organiseren. We nemen hierin ook de feedback van deelnemers mee.

Stageverslag Sacha Kersten

Zie bijlage voor volledig verslag.

Conclusie stageverslag Sacha Kersten

“Al met al onderstreept dit onderzoek voornamelijk de positieve aspecten van de Kennisspecial, en laat het zien dat het effectief kan zijn bij afronding van het programma. Op een paar verbeterpunten na, is de Kennisspecial succesvol in het behalen van het impactdoel, en hoop ik dat nog vele jongeren dit programma kunnen volgen, waardoor zij zich hechter kunnen verbinden met de natuur, en zich realiseren dat ze de macht hebben om een positieve bijdrage te leveren aan natuurbescherming en duurzaamheid. Ik wil dan ook vooral de projectleiders van de Kennisspecial feliciteren met het opzetten en uitvoeren van een effectief educatief programma, wat al een heel aantal jongeren in staat heeft gesteld en gemotiveerd om bij te dragen aan een duurzame toekomst. Door initiatieven als dit, en de mensen die het uitvoeren, zetten we stapjes richting een duurzamere samenleving, en elk individu dat in deze missie aangehaakt wordt, is ontzettend waardevol. De adviezen gelden slechts als mogelijke verbeterpunten, maar wat ik vooral wil zeggen tegen de projectleiders is: ga zo door! Hopelijk vinden jullie een manier om de Kennisspecial voort te zetten, als MDT inderdaad wordt afgeschaft door het nieuwe kabinet. Ik hoop dat de resultaten van dit onderzoek en de Theory of Change die ik heb opgesteld kunnen bijdragen om de effectiviteit van de Kennisspecial te bewijzen, en zo bij het vinden van een nieuwe weg om het programma in stand te houden.”

Samenvatting

De Kennisspecial is ontzettend inspirerend voor de organisatoren en voor de deelnemers en we werken er graag aan. Voor een beter beeld van De Kennisspecial is er in bijlage VI een foto-impressie toegevoegd.

De werkdruk was dit jaar beter te doen dan vorig jaar, hoewel er nog veel overuren zijn gemaakt. We waren dit jaar beter voorbereid en hadden met name met de outrodag ook veel hulp van het team Groen Traineeship. Afmeldingen leken vooral te komen door tijdgebrek.

Naast de zware werkdruk zijn twee belangrijke knelpunten in het programma voor de deelnemers de postcodegroepen (waarmee men de impactopdracht samen zouden doen en eventueel de weekendopdrachten) en de organisatiedagen. Dit was vorig jaar ook het geval. Beide worden wel door de deelnemers en de organisatoren als zeer nuttig ervaren. Het blijft lastig en misschien onmogelijk om de problemen hiermee volledig weg te nemen. Volgend jaar zullen we blijven werken aan de verbetering van de cursus.

Verbeterpunten hiervoor zijn als volgt:

- Maak het uitvoeren van de impactopdracht in een postcodegroep niet meer verplicht.
- Lever een alternatief aan voor deelnemers waarvoor het halen van de 80 uur niet realistisch is. Hoe dit er praktisch uit gaat zien, zal later worden ingevuld.

We kijken ernaar uit volgend jaar opnieuw jongeren te kunnen enthousiasmeren voor de natuur en een nog beter programma aan te bieden.

Bijlage I Programma avondlessen

- **Les 1: Mens & natuur – woensdag 6 maart**

Wat is natuur eigenlijk? Sander Turnhout, strategisch adviseur bij Radboud Healthy Landscape en SoortenNL, vertelt hoe we door de tijd heen over natuur denken en ermee omgaan. Daarnaast is dit de eerste keer dat we bij elkaar komen en uiteraard zullen we het een en ander verduidelijken.

- **Les 2: Strand & zee – dinsdag 12 maart**

De Nederlandse kustlijn is een fantastische bron van leven, met soorten als zeeslakken en schelpdieren. Stichting Anemoon weet er alles van en verzorgt een spetterende avond.

- **1 e Velddag Op het strand – zaterdag 16 maart**

De Nederlandse kustlijn is een fantastische bron van leven, met soorten als zeeslakken en schelpdieren. Daarnaast heb je gedurende de dag genoeg kans om kennis te maken met andere deelnemers.

- **Les 3: Vrijwilligers/Storytelling – dinsdag 19 maart**

De enorme hoeveelheid vrijwilligers die zich door heel Nederland inzetten voor de natuur zijn ontzettend waardevol. Vanavond is Corné Klasen aan het woord die onder andere vlinders en Libellen in de wieden telt. Daarnaast hoor je hoe je aan de hand van storytelling een grote impact kan maken.

- **Les 4: Insecten – dinsdag 26 maart**

Er zijn zo'n 20.000 soorten in Nederland. Bijna overal kom je ze tegen, behalve in de zee. Ze zijn belangrijk voor onze ecosystemen én je kan er bizarre verhalen over vertellen. Laat je verrassen door insecten vertelt door Kars Veling van De Vlinderstichting en Aglaia Bouma.

- **Les 5: Amfibieën & reptielen – dinsdag 2 april**

De heide is bekend van de paarse bloemen in augustus. Dankzij stikstofneerslag heeft dit plantje het zwaar en daar hebben de reptielen weer last van. De experts van De Vlinderstichting en RAVON laten je kennismaken met dit proces en met onze Nederlandse amfibieën en reptielen.

- **Les 6: Vogels – dinsdag 9 april**

Het is makkelijk om enthousiast te worden voor de vliegende muziekdoosjes. Je ziet dan ook dat veel mensen beginnen met vogelkijken. Maar weet jij dit al over vogels?

- **Les 7: Mossen, Korstmossen & Paddenstoelen – dinsdag 16 april**

Wil je ook de magische kleine werelden ontdekken die op de boom of muur om de hoek liggen? Of ben je eigenlijk wel benieuwd naar al die paddenstoelen die plotseling komen opschieten? Laat je meeslepen in de boeiende verhalen van de experts uit BLWG en NMV.

- **Les 8: Zoogdieren, diersporen & vleermuizen – dinsdag 23 april**

Wat zie je daar, een afgebroken takje en een kuiltje in de grond? Of kan jij de ree zien knabbelen en de wolf zien lopen? Tijdens deze les leer je van de Zoogdierverseniging over de wereld van zoogdieren. Ze zien doe je alleen met veel geluk, maar de sporen die ze achterlaten zijn boeiend genoeg.

- **Les 9: Planten & bestuivers – dinsdag 7 mei**

Je kent het verhaal vast wel, van de bloemetjes en de bijtjes. De relatie tussen planten en bestuivers is tijdens de evolutie steeds ingewikkelder geworden. Maar planten gaan ook interacties aan met andere organismen. Welke verhalen kan de paardenbloem daar op de stoep jou vertellen?

- **Les 10: Vissen, Zoetwater dieren & libellen – dinsdag 21 mei**

Nederland is een waterland. En we hebben dus ook veel waterdieren. Otters en bevers, maar ook allerlei vissoorten en amfibieën. Neem een diepe duik met de experts van Zoogdierverseniging en RAVON.

- **Excursiemarathon 24 uur natuur – Zaterdag (en zondag) 25 (-26) mei**

De gezamenlijke afsluiting van de Kennisspecial in nationaal park Weerribben-Wieden. We gaan soorten tellen! Voor de echte natuurliefhebbers en gezelligheidsdieren gaan we door tot in het donker en maken er een excursiemarathon van: 24 uur natuur!

Bijlage II Voorbeeld programma organisatiebezoek

Programma organisatiebezoek De Vlinderstichting:

13:00-17:15

Start

Introductie

Presentatie over projecten binnen De Vlinderstichting

Voorstelronde collega's/rondleiding kantoor

Zelf aan de slag met taken medewerker. Keuze uit de volgende onderwerpen:

- Schrijf een Nature Today artikel
- Plaats een bericht op één of meerdere Social media platforms van De Vlinderstichting
- Communicatie met waarnemers
- Taken rondom vrijwilligers meetnet uitvoeren (communicatie, routes managen, etc.)
- Houdt een ideeënsessie over het betrekken van jongeren
- Help met het organiseren van de Kennisspecial
- Contacteer alle collega's en maak een overzicht van ieders beschikbaarheid

Kijkje in de kweek (levend materiaal groot koolwitjes voor educatie op basisschool)

Het lopen van een vlinderroute

Afsluiting

Reactie n.a.v. organisatiebezoek Lauwersmeer:

"Met z'n 14-en zijn we in het Lauwersnest geweest. Jörgen en Mariska hebben ons van alles verteld over het gebied en de verschillende dijken. Ook voerden we een interessant gesprek over hoe het beleidstechnisch best een ingewikkelde puzzel is in zo'n Nationaalpark wat omringd wordt door oa intensief gebruikt boerenland en defensie. Interessant om te horen hoe deze twee mensen op verschillende wijze in het werken in het groen zijn uitgekomen! Daarna zijn we met Jörgen het gebied in geweest, toen werd het wel helaas steeds kouder en grauwer maar we hebben toch mooi de Cetti's zanger en de konikpaarden gescoord! "

Organisatiebezoek met excursie Vogelbescherming Nederland.

Soorten vogels gezien/gehoord: tjiftjaf, zwartkop, heggemus, goudhaan, fitis, boompieper, boomleeuwerik, torenvalk, buizerd, havik, raaf, holenduif, grote en kleine bonte specht,

gekraagde roodstaart, bonte vliegenvanger, groene specht, boomklever, boomkruiper, zwarte mees, kuifmees, roodborsttapuit.

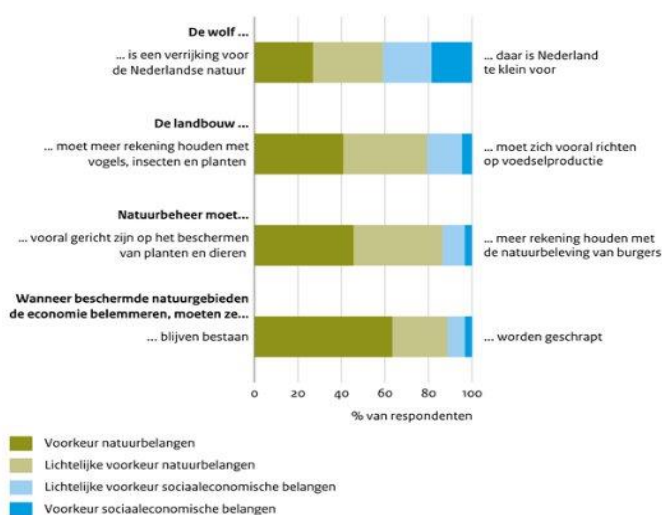
Bijlage III Weekendopdrachten

Les 1: Mens & natuur

leg de vier stellingen uit onderstaande grafiek voor aan vijf mensen uit je omgeving en vergelijk ze met de landelijke index.

Stuur vervolgens **met je postcodegroep** eenzelfde soort figuur naar ons op.

Natuurdilemma's, 2021

Landelijke reacties op natuurdilemma's binnen Nederland

Les 2: Strand & zee

Vind een zwanenmossel en leg je vondsten/avontuur vast! Schelpen zijn niet alleen terug te vinden op het strand. De zwanenmossel is bijna overal wel te vinden. Stuur je mooie tekening, leuk filmpje of andere manier van vastlegging naar ons op. Kom je na het zoeken in/bij de wateren in je omgeving geen zwanenmossel tegen? Dan heb je tijdens je zoektocht vast wel andere leuke soorten/schelpen gezien. Vertel ons daar dan over!

Les 3: Vrijwilligers/Storytelling

Vertel je dierbaarste herinnering aan de natuur. Wanneer voelde je je het meest verbonden? Was je nog een kind of is het een meer recentelijke herinnering? Gaat het over je lievelingsboom, een zeiltocht op het water, een stare-down met een vogel? Probeer je weer in te leven in die situatie en beschrijf wat je ziet, wat je ruikt, wat je hoort, hoe je je voelt.

Je mag dit verhaal presenteren in elke gewenste vorm: een tekst, video, tekening of voice-memo. Alles mag!

Inspiratie nodig? Kijk [deze korte video](#) van Matthijs Schouten.

Deel je verhaal met ons en zet het op je social media!

Les 4: Insecten

Zoals iedere week krijgen jullie een weekendopdracht mee. Vind minimaal 6 verschillende soorten uit 6 verschillende orden in 6 verschillende habitatten terug. Controleer vervolgens op welke manieren de insecten van elkaar verschillen. Zijn deze verschillen vanwege de orden waar ze van zijn, of zijn het aanpassingen aan de omgeving? Er is ontzettend veel te zien en insecten zitten bijna overal. Van millimeter kleine wantsjes tot grote libellen, er zit altijd wel iets bij dat je aantrekt. Veel plezier met ontdekken! Stuur je vastlegging naar ons op. Let goed op wat een insect is, pissebedden horen hier bijvoorbeeld niet bij! Voor hulp bij het determineren kan je gebruik maken van de links in het linkoverzicht onderaan deze syllabus. Hieronder een aantal opties voor het zoeken/vangen van insecten op verschillende plekken.

- Neem een paraplu (of laken), houdt deze onder een struik of boom en schud deze goed. Hierdoor vallen de insecten eruit en kan je ze goed observeren.
- Probeer loopkevers te vangen door een potje in de grond te graven. De loopkevers worden tijdens de nacht actief. Ga ze vroeg in de ochtend langs om ze te controleren en legen. Hiervoor kan je een glazen pot gebruiken of wellicht een plastic bekertje. Let goed op dat de rand van de beker gelijk loopt met de aarde en er niet bovenuit steekt. Zorg er ook voor dat als het gaat regenen, de potjes een zelfgemaakt dakje hebben, of dat je ze die nacht niet plaatst. In een open potje zal alles dat erin is gelopen verdrinken wanneer het gaat regenen. Loopkevers volgen vaak een structuur tijdens het lopen. Je kan bijvoorbeeld de potten langs een hek plaatsen om te zien of er veel loopt.
- Ga op zoek naar gaatjes in de grond of in hout, daar zitten vaak insecten in.
- Draai eens een stuk dood hout of een steen om, vind je daar insecten (Leg deze wel precies weer terug)?
- Kijk bloemen en blaadjes eens van dichtbij, daar zitten vaak insecten in verstopt.
- Hele mooie insecten zitten vaak verstopt in dode dieren of in poep. Pook eens rond in een koeienvlaai. Let wel op dat je voorzichtig omgaat met het aanraken ervan in verband met ziektes.

Les 5: Amfibieën & reptielen

Voor amfibieën en reptielen bieden we jullie een keuze uit twee opties:

1. Handen uit de mouwen!

Maak in je tuin, of de tuin van je ouders, een mini-habitat voor amfibieën en/of reptielen. Deze soorten schuilen en foerageren graag tussen takken, stenen en bladeren. Om ze vooruit te helpen maak je een 'rommelhoekje' van circa 0,5 - 1 m³. Gebruik hiervoor wat haardhout, takken van gesnoeide bomen en struiken, wat oude dakpannen of klinkers en verwerk deze tot een ruw gestapelde hoop of wal. In de meeste tuinen komen alleen amfibieën voor. De hoop mag dan in de halfschaduw tot schaduw liggen. Heb je het geluk reptielen in de tuin te hebben (meestal hazelworm of ringslang) leg de hoop dan in de zon tot halfschaduw.

2. Het veld in!

Bedenk een terrein in je omgeving waar reptielen en/of amfibieën voorkomen. Die laatste soortgroep zit al in enigszins natuurlijke stadsparken, sloten en niet te intensief landbouwgebied. Voor reptielen moet je meestal naar open tot halfopen natuurgebieden zoals de duinen, heidevelden of hoogveengebieden. Maak daar een wandeling van 1 tot 2 uur en bekijk het landschap 'door de ogen' van deze dieren. Zie je water- en landhabitat en overwinteringsplekken voor amfibieën? Zie je structuurrijke zonplekken en schuilplekken voor reptielen? Kijk of je langs de oevers amfibieën ziet en zoek langs het pad naar reptielen (luister goed of je snel geritsel hoort!). Geef je waarnemingen door via Waarneming.nl, liefst met foto.

Les 6: Vogels

We vragen je twee dingen te doen:

1. Doe de postcodecheck:

<https://www.vogelbescherming.nl/mijn-vogeltuin>. Daarmee krijg je inzicht over welke vogels, vlinders en vleermuizen er bij jou in de buurt voorkomen en wat je kan doen om ze in je tuin te krijgen.

2. Doe dit weekend 3 keer een kwartiertelling in een tuin of park:

- Loop een rondje in een kwartier en noteer alle vogels die je ziet;
- Maak foto's van je waarnemingen;
- Determineer de gevonden soorten met bijvoorbeeld het basisboek veldbiologie, of door gebruik te maken van de links in het linkoverzicht onderaan de syllabus;
- Voer de waarnemingen in op [Tuintelling.nl](https://www.vogelbescherming.nl/tuintelling) of op [Waarneming.nl](https://www.vogelbescherming.nl/waarneming);
- Deel met ons wat je hebt gezien! We zijn benieuwd naar de resultaten.

Les 7: Mossen, Korstmossen & Paddenstoelen

Ditmaal vragen we jullie aan de hand van verschillende korstmossen uit te zoeken welke stikstofbronnen er in jouw omgeving te vinden zijn. Groot dooiermos is een typische soort die veel voorkomt op plekken met veel stikstofuitstoot. Andere korstmossen, zoals bijvoorbeeld eikenmos kunnen juist slecht tegen stikstof. Bekijk een vooraf bepaald oppervlak op stenen of bomen op verschillende afstanden van een stikstofbron en zie hoe de samenstelling van korstmossen verandert. Wil je meer weten over deze techniek en ook een overzicht van andere korstmossen? Volg dan de links in het linkoverzicht in de mail.

Les 8: Zoogdieren, diersporen & vleermuizen

We gaan spoorzoeken! Het liefst in een bos bij je in de buurt. Heb je dit niet, dan zijn er buiten het bos ook sporen te vinden! We vragen jullie daarom op zoek te gaan naar diersporen:

Maak foto's, neem een meetlint mee om dingen op te meten en determineer van wie de sporen zijn. In het linkoverzicht in deze syllabus staan een aantal bronnen die gebruikt kunnen worden voor het determineren.

Voer je waarnemingen in op waarneming.nl en deel met ons wat je hebt gezien. We zijn benieuwd naar de resultaten!

Les 9: Planten & bestuivers

Beschrijf 5 planten en zijn/haar bestuiversrelaties. Determineer de soorten. Kan je aan de planten of aan de bestuivers aanpassingen zien voor die relatie? Welk gedrag vertonen de bestuivers? Volg één van de bestuivers eens een tijdje als het lukt. Bezoekt hij maar één soort plant, of stapt hij/zij over van soort op soort? Zoek nadat je de soorten hebt gedetermineerd thuis op of de desbetreffende plant eentje is die vaak gelinkt is aan de bestuiversoort (Als waard- of nectarplant). Of heb je iets nieuws ontdekt, dat deze plant óók geschikt is?

Les 10: Vissen, Zoetwater dieren & libellen

Voor de weekendopdracht van deze week gaan jullie waterdiertjes vangen. Het makkelijkste is een keukenzeef en emmer te gebruiken. Doe dit systematisch door dit op drie verschillende meetpunten te doen door de dag heen. Het liefst ook een meting in de avond, omdat er dan andere dieren actief zijn. Noteer wat je vindt op waarneming.nl en deel het met ons. Voor tips over het vangen bekijk je waterdiertjes.nl.

Bijlage IV Uitwerkingen weekendopdrachten

Vind een zwanenmossel en leg je vondsten vast. Verhaal van Jelle Uittenbogaard. (foto's grotendeels verwijderd ten opzichte van origineel bestand).

AVONTUUR IN HET RIET

Het verhaal over de zoektocht naar de elusieve zwanenmossel in
de Alde Feanen

JELLE UITTENBOGAARD

Proloog

Mijn naam is Julius Esmodius Leonardo Larenstein Ebinezer III. Ontdekkingsreiziger is mijn baan en avontuur is mijn faam. Ik heb mijn leven gewijd aan het vinden van de meest bijzondere en zeldzame dieren in de wereld. En met succes! Ik denk terug aan mijn tijd in Tawharanui waar ik de zilvervaren ontdekte die voorheen alleen maar in dinosaurus-documentaires voorkwam, mijn avontuur in Tasmanië waar ik *Thylacinus cynocephalus* heb waargenomen, Monongahela National Forest waar ik met een *Gigantopithecus* worstelde, en niet te vergeten mijn expeditie in de Congo waar ik moest vluchten voor een woeste mokèlé-mbèmbé. Ik heb iedere vogel gespot, ieder spoor gezocht, en ieder riviermonster gevangen. Maar er is één soort die mij is ontgaan. Eén soort waar ik mijn blik nog niet op heb kunnen werpen. De elusieve zwanenmossel. Hoog tijd om dit recht te zetten dus. Maar waar te beginnen? Tijdens een cursus voor de ontwikkeling van soortenkennis stuitte ik op het antwoord. Op een slide in een powerpoint vond ik een foto van een zwanenmossel met het bijschrift "Alde Feanen". De Alde Feanen bleek een moerasgebied te zijn in het verre Friesland waar ik meteen een reis naartoe boekte. En zo begon mijn zoektocht naar de elusieve zwanenmossel. Mijn avontuur in het riet.

Hoofdstuk 1: Het welkomstcomité

Na een lange reis kwam ik eindelijk aan. De Alde Feanen. Een laagveengebied van bijna 2500 hectare bestaande uit een zeer afwisselend landschap met meren, rietlanden en moerasbossen. Ik stapte uit de auto, pakte mijn spullen, en bereide mij voor op de expeditie. Helaas was ik mijn camera vergeten dus moest ik het doen met de camera op mijn telefoon, die problemen heeft met foto's maken omdat ik hem per ongeluk in het toilet heb laten vallen. Desalniettemin was ik er van overtuigd dat deze expeditie, net als alle andere, een daverend succes zou worden.

Ik werd warm onthaald door een groep ooievaars op hun nesten. In totaal waren er vijf ooievaars nesten en op elk nest was een ooievaar te zien. Ik vertelde ze over mijn zoektocht naar de zwanenmossel en vroeg of de geruchten klopte dat ze vaak te vinden zijn in het water. Hierop gaven ze mij het advies om voorzichtig te doen rondom het water. "Het is veiliger om op de paden te blijven. Het komt nog wel eens voor dat mensen verdwijnen in hun zoektocht naar de zwanenmossel" werd mij verteld. "Je ziet eruit als een goede kerel. Het zou zonde zijn als een... windvlaag... je het water induwt. Als je begrijpt wat ik bedoel?" Uiteraard wist ik wat er werd bedoeld. Deze ooievaars waren overduidelijk bezorgd om mijn gezondheid! Wat een aardige vogels zijn het toch ook!

Hoofdstuk 2: De diepte in

Na de eerste stappen te hebben gezet kwam ik al meteen een stukje water tegen. Zou hier de zwanenmossel kunnen zitten? Helaas was het water te donker om goed te kunnen zien. En omdat ik ook mijn snorkel en duikbril was vergeten kon ik helaas niet onderwater kijken. Ik zette mijn tocht voort en ik kwam al snel een meer tegen. Zou hier de zwanenmossel zitten? Nee, hier vond ik hem ook niet.

Ik kwam een paartje wilde eenden tegen. Uiteraard vroeg ik meteen of ze mij konden helpen maar helaas zeiden ze dat ze van niks wisten en zwommen weg. Ik keek op een andere plek van het meer in het water maar ook hier had ik geen success. Tussen het riet kwam ik wat schaatsenrijders tegen. Ook hun stelde ik de vraag of ze wisten waar de zwanenmossel te vinden was maar ze deden net alsof ik er niet was. Ik heb nooit veel geluk gehad met schaatsenrijders. Na deze onbeleeft interactie zette ik mijn reis voort onder toezien van nog een ooievaar.

Hoofdstuk 3: Honken en hinniken

Ik kwam aan bij een grasland waar een prachtig tafereel zich onthulde. Grote groepen grauwe ganzen waren hier aan het foerageren. Ik kwam een kleiner groepje grauwe ganzen tegen die volledig opgingen in het consumeren van hun groene maaltijd. Misschien wisten zij waar ik de zwanenmossel kon vinden? Omdat het mij onbeleefd leek om hun maaltijd te onderbreken besloot ik ze toch maar met rust te laten. Ook hier probeerde ik in het donkere water te zoeken naar de zwanenmossel maar opnieuw had ik geen success. Even verderop kwam ik een kudde shetland pony's tegen. Ik vroeg ze om informatie over de zwanenmossel maar ook zij wisten van niets. Een zwanenmossel is immers geen gras en daarom hadden de pony's er maar weinig interesse in. Vlakbij de kudde shetland pony's vond ik een groep brandganzen. Helaas stonden ook deze ganzen ver weg waardoor ik geen vragen kon stellen.

Ik zette de reis voort en kwam al snel aan bij een meer omringt door riet. Zou hier dan de zwanenmossel te vinden zijn? Nee, helaas niet. In de verte zag ik een drietal grauwe ganzen zwemmen. Ik probeerde ze naar me toe te roepen maar helaas waren ze te ver weg om mij te kunnen horen. Gelukkig had een andere grauwe gans genaamd Gerard mij wel gehoord. Maar goed ook want Gerard had wel eens zwanenmosselen gezien en wilde mij met alle liefde laten zien waar ze zaten! Gerard vloog de lucht in en ik liep er vol goede moed achteraan. Eindelijk leek er schot in de zaak te zitten!

Hoofdstuk 4: Ik hoor je wel maar ik zie je riet

Gerard leidde mij naar een prachtig rietlandschap maar opeens verdween hij uit het zicht. Ik riep hem meerdere keren maar tevergeefs. Opeens hoorde ik wat gegak. "Dat moet Gerard zijn" dacht ik bij mezelf en ik rende naar het geluid toe. Maar naar regelmatig te hebben geroepen was het opeens doodstil. Gerard was van de aardbodem verdwenen en ik was hopeloos verdwaald. Ik besloot de moed niet op te geven dus ik begon het pad af te lopen. Uit het riet hoorde ik regelmatig vogelzang maar ik kon net niet goed plaatsen welke vogel zulke mooie klanken maakte. Opeens vloog er een middelgroot, bruin vogeltje over het pad. Mogelijk was dit een rietzanger maar voordat ik hem goed kon bekijken verdween hij in het riet. Opnieuw kwam ik water tegen en opnieuw kon ik geen zwanenmossel vinden. Ik kwam weer wat schaatsenrijders tegen. Ik vroeg of ze wel eens een zwanenmossel hadden gezien en of ze mogelijk een gans genaamd Gerard tegen waren gekomen. Maar helaas werd ik opnieuw genegeerd. Het leek alsof we een andere taal spraken. Het riet leek eindeloos en overal klonk het gezang van vogels. Ik had ze graag gezien, maar het riet verborg ze te goed.

Hoofdstuk 5: Wat doe je in mijn moeras?

Uiteindelijk wist ik uit het riet te ontsnappen en kwam ik een moerasbos tegen. Zou hier de zwanenmossel te vinden zijn? Het zou zonde zijn om het niet te controleren. In het bos stuitte ik op een bijzonder gezicht. Een groot stuk land was bezaaid met veenmos. Dit was in ieder geval een indicatie dat het bos op natte grond groeide. Ik werd begroet door een pimpelmees die zich afvroeg wat ik in zijn moeras deed. Ik vertelde dat ik op zoek was naar de zwanenmossel. De pimpelmees zei dat die daar niks van afwist en vloog weg. Misschien had die wel gelijk. Misschien was dit bos, hoe drassig het ook was, ook wel helemaal geen goed habitat voor de zwanenmossel. Toch kon ik het niet laten om de vele plassen en vijvers te controleren, helaas tevergeefs. Ik kwam een vrouwtjes wilde eend tegen. Maar toen ik begon over de zwanenmossel zwom ze snel weg.

Hoofdstuk 6: Mystérieuze woorden

Het bos hield op en maakte plaats voor een open landschap. Ik kwam een blauwe reiger tegen en ik vroeg of hij misschien de zwanenmossel had gezien. De reiger gaf mij een mysterieus antwoord. "Datgene wat onder ligt, is hoog te zien". Voordat ik kon vragen wat hij hiermee bedoelde vloog hij weg. Uiteraard zette ik de achtervolging in, maar al snel was de reiger verdwenen. Ik zette de reis voort en stuitte op een reusachtige waterval. Met gevaar voor eigenleven inspecteerde ik de waterval op zwanenmosselen maar ook hier had ik geen geluk. Mogelijk was het woeste water te ruig voor een zwanenmossel om te overleven. Ook bovenaan de waterval was er geen spoor te bekennen van de zwanenmossel. Ik peinsde me over het raadsel dat de blauwe reiger mij had gegeven.

Opnieuw kwam ik in een rietrijk landschap terecht met hier en daar een groepje grote lisdodde. Het moraal was laag. Hoe moeilijk kan het zijn om één enkele zwanenmossel te vinden? Waarom was er niemand die mij kon helpen? En wat was er met Gerard gebeurd? Ik zocht de smalle waterwegen af naar de zwanenmossel maar zonder succes. Een buizerd vloog hoog in de lucht. Het deed me denken aan het raadsel van de blauwe reiger, wat kon het betekenen? Totdat, even verderop, het antwoord direct voor mijn neus stond.

Hoofdstuk 7: Hij leve hoog

Een uitkijktoren. Natuurlijk! Het was zo voor de hand liggend! De zwanenmossel is op de uitkijktoren te vinden! Ik klom snel de vele trappen op. Met iedere stap nam de spanning toe. Eindelijk, na een lange tocht, zou ik de zwanenmossel vinden! Maar eenmaal bovenaan de toren zakte de moed mij in de schoenen. Er was geen zwanenmossel te bekennen. Had ik de reiger verkeert geïnterpreteerd? Of had de reiger mij om de tuin geleid? Desalniettemin gaf deze toren mij wel het perfecte uitkijkpunt om mijlenver in iedere richting het water van de Alde Feanen te kunnen bekijken. Maar naar ieder meer, vijver, plas, en andere nattigheid met mijn vertrouwde verrekijker uitbundig te hebben geïnspecteerd vond ik nergens ook maar enige indicatie van een zwanenmossel.

Hoofdstuk 8: Verkeerde afslag

Na de uitkijktoren te zijn afgeklommen zette ik de reis voort. Ik besloot een brug over te steken en een pad te bewandelen dat parallel aan het water liep. Even verderop hoorde ik ineens een hard geritsel uit het riet komen. Ik bleef doodstil staan en bereide me mentaal voor om mezelf te verdedigen, want wie weet wat voor gevaarlijk beesten er in de Alde Feanen voorkomen? Zou het een wolf zijn, of misschien een zee-adelaar? Het ritselen werd luider, en luider, en luider. Totdat er plots een konijn uit het riet dook. "Jij hebt hier niets te zoeken!" zei het konijn. Voordat ik hierop kon reageren sprintte het konijn over het pad en verdween in het riet. Een frappante interactie maar niet iets wat mij tegen kon houden. Ik liep het pad af en kwam bij een vijver terecht. Helaas zonder zwanenmosselen maar wel met een bruine kikker. De kikker had geen zwanenmosselen gezien maar wist wel van een oude vogel hut aan het water even verderop. Ik bedankte de kikker waarna ze met een snoekduik het water in dook. Na een tijdje lopen vond ik de vogel hut. De hut gaf mij een ongemakkelijk gevoel, alsof er ieder moment kippenpoten onder vandaan zouden komen en in de deuropening een heks mij zou begroeten. Eenmaal binnen bleek de hut niks meer te zijn dan een hut. Een hut met het perfecte uitzicht op een klein meer. In plaats van dat ik naar de zwanenmossel zou komen, zou de zwanenmossel naar mij komen. Ik nam plaats en wachtte af.

Hoofdstuk 9: Intimidatie

Na vijf dagen in de vogel hut gewacht te hebben op de zwanenmossel raakte mijn voorraden op en moest ik noodgedwongen de hut verlaten. Mijn moraal zat op een absoluut dieptepunt. Ik heb in iedere uithoek van de wereld de meest zeldzame dieren gevonden, hoe kan het dan dat deze mossel uit mijn handen weet te glippen? Op de weg terug keek ik hier en daar nog in het voorbijkomende water maar zonder succes. Nergens was er een zwanenmossel te bekennen.

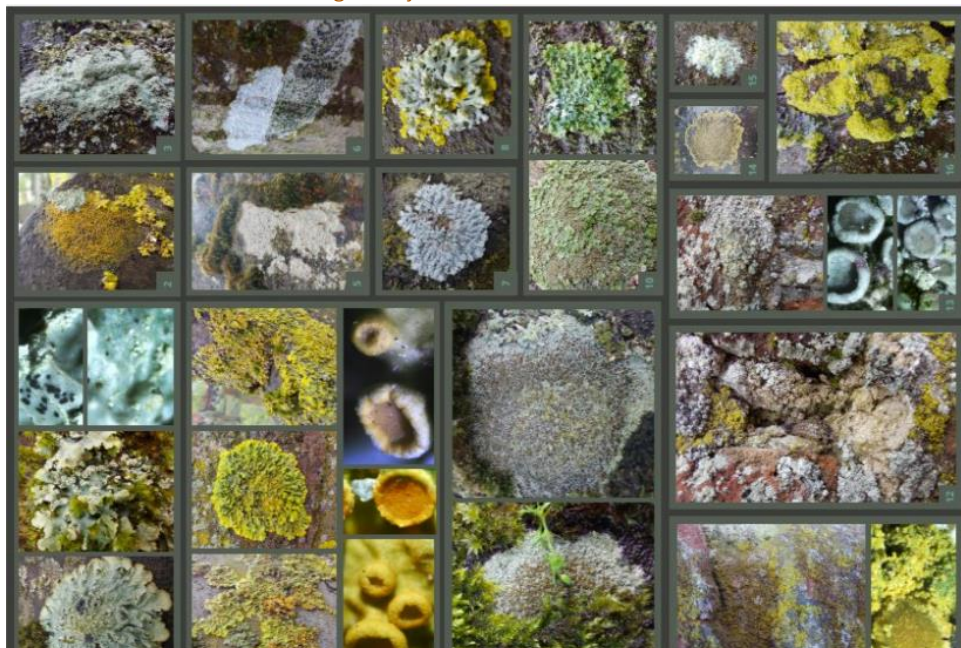
En opeens stond ik voor het meest gruwelijke tafereel dat ik in heel mijn avonturiers carrière heb meegemaakt. Voor mij op het pad lag het afgehakte hoofd van een grauwe gans en niet zomaar een grauwe gans. Het was Gerard. De behulpzame gans die mij naar de zwanenmossel zou leiden. Hoe kon dit gebeuren? Kwam ik te dichtbij de zwanenmossel? Wie had dit op zijn geweten? Ik kreeg al snel antwoord want even verderop stonden twee ooievaars het tafereel te bekijken. Had ik mij vergist in deze aardige vogels? Waren de zorgzame en gastvrije ooievaars degene die ervoor zorgde dat

ik de zwanenmossel niet kon vinden? Ik bleef niet rondhangen om erachter te komen. De boodschap was duidelijk. Steek je neus niet in zaken waar die niet thuishoort.

Hoofdstuk 10: Geluk

Na mijn gefaalde expeditie in de Alde Feanen had ik een opkikker nodig. Ik besloot daarom dat het tijd was voor een van mijn wereld beroemde wandelingen. Omdat ik toch nog in Friesland was besloot ik om naar het gebied de Groene Ster te gaan vlakbij Leeuwarden. Ik liep wat rond zoals alleen ik dat kan. De zwanenmossel zat nog steeds in mijn achterhoofd, ik kon het moeilijk loslaten. Totdat ik opeens in mijn ooghoek iets waarnam. Het zou toch niet? Jawel! De zwanenmossel! Gevonden in de Groene Ster! Ik kon mijn geluk niet op. Er is geen dier dat aan mij kan ontsnappen en met deze vondst kan ik met een gerust hart met pensioen.

Ilja Ham

SPOREN ZOEKEN

SoortenNL KennisSpecial 2024

Voor het zoeken naar dieren sporen ging ik naar Kroondomein Het Loo. Eerder heb ik hier wel eens herten gezien, dus zou het me niet verbazen als ik ook andere zoogdiersporen zou tegenkomen. Al zag ik geen hert of duidelijk spoor van een hert kwam ik wel binnen de eerste 10 minuten lopen een eekhoorn tegen.

Nadat de eekhoorn weer in de bomen verdwenen was ging ik in de buurt kijken of ik ook vraatsporen van de eekhoorn kon vinden, zoals leeggeplukte dennenappels.

Veel dennen en sparren kegels die ik vond liggen leken wel aangevroten te zijn, zoals deze rechts. Maar of dit het werk van een eekhoorn is, dat vraag ik me maar af. Eekhoorns die werken vaak vanaf de onderkant een kegel leeg te eten, waarbij je duidelijk ziet het deel dat leeggegeten is en het deel dat nog over is.

Spechten echter werken wat minder systematisch, en hakken de kegels, die ze in een boom eerst vast zetten, open. Hierbij krijg je een wat rommeliger uitzijnde kegel.

Later na de wandeling heb ik nog wat meer onderzoek gedaan naar verschillende vraatsporen op dennen en sparren kegels. En als ik nu naar weer naar het bos ga dan zal ik veel sneller herkennen wat vraatsporen zijn. Waarbij ik eerst dacht dat de schade aan een dennenappel misschien natuurlijke afbraak was weet ik nu, dat komt door een eekhoorn, muis, specht, of kruisbek.

Een paar hollen die ik tegenkwam onderweg. De linker waarschijnlijk van muizen. De rechter misschien van een das, marter, of vos.

Wat verderop kwam ik duidelijk wroet sporen tegen. Ik neem aan dat het van zwijnen is, door de hoeveelheid en wijd verspreidheid van het gewroet.

Echter kwam ik eerder ook andere wroetsporen tegen die meer gericht leken(foto rechts). Hier leken zelfs ook, bij nader bekijk van de foto's, allemaal zaadjes bij te zitten. Misschien ook van een wild zwijn?

Ook heb ik een aantal uitwerpselen gevonden, al was er achter komen van welke soort deze zijn bijzonder lastig. De eerste was wel redelijk duidelijk. Ganzenpoep. Niet verbazendwekkend met de hoeveelheden ganzen in een straal van 10 meter van waar ik een foto maakte. Maar ik wist nog zowat niks van diersporen dus ik dacht misschien toch iets speciaals te hebben gevonden.

En dat is ook eigenlijk de les voor mij van deze wandeling. Als je op zoek gaat naar dieren, planten, schimmels en al helemaal sporen, helpt het enorm als je al wat kennis hebt over de basis van het onderwerp. Hoe weet je anders dat het helpt met determineren als je de uitwerpselen wat meer doorspit om restjes van insecten of botjes te vinden. Of hoe vraatsporen van spechten op dennen en sparren kegels er uit ziet.

De les van de afgelopen dinsdag had me zeker wel wat voorbereid, maar het was geen slecht idee geweest om van tevoren nog even een veldgidsje door te bladeren.

1: Ganzenpoep

2: ???

???

Bijlage V Impactopdrachten

Guerilla Gardening:

Voor onze impactopdracht hadden we ideeën als guerilla gardening, iets voor insecten doen, geveltuintjes aanleggen of afval rapen. Uiteindelijk besloten we dat we aan wilden haken bij een actie die genoemd werd in een artikel van OOG (Omroep Groningen) waarin stond dat fysiek beperkte ouderen hulp konden krijgen van de gemeente om een geveltuintje aan te leggen; of om zelf de buurt te vergroenen door tegels te wippen, geveltuintjes aan te leggen en insectenhoeven te bouwen.

Vervolgens zijn we op een mooie zonnige dag Groningen in gegaan op zoek naar plekjes waar we geveltuintjes aan konden leggen. Tijdens onze wandeling door de stad kwamen we allemaal interessante dingen tegen: een bloemrijke berm waar we veel verschillende planten met onze eigen kennis en ObsIdentify hebben geïdentificeerd (en ook een melding gedaan van Japanse duizendknoop); een openbaar rommeltuintje met insectenhoeven, fruitbomen, poeltje en weer veel verschillende planten; en de meest deprimerende boomspiegels.

Na onze wandeling zijn we nog even bij Jochem langs geweest omdat hij een tuintje midden in de stad heeft die wel wat vergroening kon gebruiken. Omdat het toch te lastig bleek om geveltuintjes aan te leggen, besloten we om op een andere dag Jochems tuintje te gaan vergroenen, afval te rapen, en met stoepkrijt de namen van planten die je langs de weg/stoep vindt op te schrijven.

Gewapend met stoepkrijt, ObsIdentify, zonnebrandcrème, afvalgrijpers en vuilniszakken gingen we op pad. Al gauw vonden we nesten van de zwarte wegmier, groot streepzaad, een nest van een koolmeesje in een populier en veel andere soorten. Overal schreven we natuurlijk met stoepkrijt de soorten op. Voorbijgangers keken geïnteresseerd naar wat we aan het doen waren en toen we een tijdje bezig waren, sprak een man (waarvan je het niet zou verwachten) ons aan en vertelde ons dat hij alles had gelezen en ook het koolmeesnestje had gespot. Ondertussen werden de vuilniszakken ook al aardig gevuld met verpakkingen, zakjes, papiertjes, glas, stukken kettingkast, isolatiemateriaal, en heel veel sigarettenpeuken. Op een gegeven moment kwam een vrouw met hond naar ons toe en vroeg hoe we aan de afvalgrijpers kwamen. Ze had er zelf ook al aan gedacht om afval te gaan rapen als ze haar hond uitliet en ging nu toch maar eens zo'n grijper aanvragen bij de gemeente.

Na deze gezellige, leerzame en impactvolle dag zijn we individueel of in duo's nog een paar keer op pad geweest om te stoepkrijten of afval te rapen (buit van Vera en Adriaan: 'een hele vuilniszak vol, met onder meer luiers, twaalfhonderd sigarettenpeuken, negenentwintigduizend ijsstokjes, doeken, sokken, en een gevarieerd assortiment aan drinkgerei'). Het tuintje van Jochem komt misschien ook nog wel een keer.

Leiden vergroenen:

Leiden vergroenen met een mega XXL boomspiegel

Kennisspecial: Soorten herkennen en beschermen – Impactopdracht

Postcodegroepje 10: Jip Kouwenhoven, Lieke van Zijl, Lisa Kortekaas, Maaïke van Dijk, Mees van Rhijn, Vera Vermeulen

Tijdens de Kennisspecial hebben we ontzettend veel geleerd over allerlei verschillende soorten in de Nederlandse natuur en het beschermen daarvan. Voor onze impactopdracht hebben wij onszelf afgevraagd hoe we zelf een steentje bij kunnen dragen aan het beschermen van de natuur en uiteindelijk hebben we ervoor gekozen om dit dicht bij huis te doen, namelijk in Leiden. Leiden kent verschillende typisch stedelijke uitdagingen: er is veel bebouwing en relatief weinig groen, waardoor sommige wijken met de steeds zwaarder wordende regenval te maken krijgen met ondergelopen straten en wordt het zomers steeds warmer omdat steden makkelijk hitte vasthouden. Dit brengt natuurlijk veel ongemak met zich mee voor de menselijke bewoners van de stad, maar het gebrek aan groen is ook niet goed voor de biodiversiteit. Meer groen in de stad zal ervoor zorgen dat regen beter afgevoerd kan worden en dat het minder heet wordt in de zomer. Ruimte voor inheemse planten om te groeien is goed voor heel veel verschillende soorten, zoals insecten en vogels. Het vergroenen van de stad is daarom heel belangrijk.

Voor onze impactopdracht hebben wij er daarom voor gekozen om mee te helpen aan het vergroenen van de stad. Hiervoor hebben wij contact gehad met de groencoach van de gemeente Leiden en verschillende organisaties die zich inzetten voor het vergroenen van de stad, zoals Guerilla Gardeners. De groencoach van de gemeente vertelde ons dat de kans bij guerilla-achtige activiteiten groot is dat het na een paar dagen wordt weggehaald. Hij gaf ons als tip om met de gemeente samen te werken zodat gemeentemedewerkers er rekening mee kunnen houden. Om die reden hebben wij ervoor gekozen om ons voor onze opdracht aan te sluiten bij een groep vrijwilligers die zich inzetten voor het vergroenen van de stad. Via de organisatie GroeneStad071 hebben we deze vrijwilligers gevonden. In september 2023 beplantten zij wat zij noemden een eerste 'mega XXL boomspiegel' van wel 55 vierkante meter op de Brahmslaan in Leiden. Op zondag 2 juni mochten wij ons bij hen aansluiten om hiernaast een tweede grote boomspiegel van 40 vierkante meter aan te leggen.

Met veel enthousiasme stonden wij die ochtend klaar met onze tuinhandschoenen en schepjes. De organisatoren hadden met subsidies plantjes gekocht om in het perceeltje aan te planten. Verder waren er ook nog enkele buurtgenoten die het ook leuk vonden om mee te helpen. Het duurde niet lang voordat alle plantjes erin stonden en het perceel er super leuk uitzag. Andere buurtbewoners kwamen langs en gaven veel complimenten over het werk. Ook de ganzen uit de nabijgelegen sloot waren enthousiast over de ontwikkeling en hebben inmiddels al flink gesnoept van de aardbeienplantjes. Het is nog even aankijken of alles aanslaat, maar dan heeft Leiden er weer een mooi stukje groen bij.

Tijdens het planten hebben we met de organisatoren kunnen spreken over hoe zij dit voor elkaar hebben gekregen. Zij vertelden ons dat het vooral lang duurt bij de gemeente, maar dat als je kunt aangeven alles zelf te kunnen bekostigen (of met subsidies) het opeens een stuk sneller gaat. Het stoeveverloop bij de gemeente hadden we zelf ook al ervaren, dus het was leuk om te zien dat deze projecten zijn gelukt. Daarnaast zijn wij door de organisatoren uitgenodigd om ons bij de appgroep aan te sluiten en te komen helpen bij het voedselbos om in de toekomst nog meer impact te kunnen maken. We vonden het heel leuk om op deze manier ons steentje bij te dragen en zijn heel blij met het resultaat, we kijken er dus zeker naar uit om dit vaker te doen!

Bijlage VI Foto-impressie

Hieronder een foto impressie van de verschillende onderdelen van de Kennisspecial Eerste velddag

Organisatiedagen
Nationaal Park Lauwersmeer:

Project gestrande vis RAVON:

Afsluiting Kennisspecial voor jongeren: meer dan 500 soorten!

SoortenNL

10-JUN-2024 - Ruim honderdtien jongvolwassenen kwamen zaterdagochtend 25 mei naar het buitencentrum Weerribben in Nationaal Park de Weerribben-Wieden. Gepland stond de afsluiting van de Kennisspecial, een groen traineeship van SoortenNL, in combinatie met de Landelijke Dag van het Groen Traineeship. Het was een zeer inspirerend weekend in een prachtig gebied.

Deel deze pagina

De Kennisspecial is een (gratis) **groen traineeship** voor deelnemers van 16 tot en met 30 jaar waarin ze in circa 3 maanden tijd ontzettend veel leren over Nederlandse soorten herkennen en beschermen. Digitale avondlessen, meet & greets met experts, weekendopdrachten om in eigen omgeving uit te voeren, een velddag aan het strand, een impactopdracht met een groepje, op bezoek bij natuurorganisaties, én een velddag als afsluiting. Met de optie om laatstgenoemde slotdag te verlengen in #24uurnatuur: een heel weekend onderdompelen in de natuur samen met andere jonge natuurliefhebbers!

Meer dan 110 jongeren deden mee aan deze afsluiting van de Kennisspecial (Bron: Marjelle Molenaar)

Keuzestress: alles lijkt zo leuk

Overdag stonden er verschillende excursies op het programma: op zoek naar libellen, kevers en andere insecten, braakballen uitpluizen, gaas- en zweefvliegen, ontstaan van het gebied, bootexcursies met boswachters van Staatsbosbeheer, vogels & planten, en een workshop nature journaling. Voor iedereen een excursie in de ochtend en een andere excursie in de middag. Het bleek nog lastig kiezen: "Alles lijkt zo leuk!" En er was genoeg te zien. Ondanks minder goede weersvoorspellingen bleef het 't hele weekend nagenoeg droog. Circa 510 soorten werden in het hele weekend gezien en doorgegeven via [Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl), waaronder een ongevleugeld lieveheersbeestje, witsnuitlibellen, een grote spinnende watertor, jufferlarven, een blauwborst en zeldzame plantensoorten.

Heerlijk op excursie per boot door de Weerribben (Bron: Maaïke de Voogd)

Avondprogramma

Aan het einde van de middag konden de deelnemers van de Kennisspecial hun certificaat in ontvangst nemen, ging een groepje op zoek naar otters en bleven nog 65 deelnemers voor het avondprogramma. Na de pizza eerst een natuurquiz om de kennis te testen, een vertoning van de documentaire Groenkijkers van Sanne Rovers en, misschien wel het hoogtepunt van het weekend, nachtvlinderen vanaf 22:30 uur.

Tot 03:00 uur 's nachts motten spotten

In het gebied werden meerdere nachtvlinderlakens neergezet. Bij deze lakens werd een aantal felle UV-lampen opgehangen om hopelijk een aantal leuke soorten nachtvlinders te lokken. Kort nadat de zon definitief onder was, verscheen er al snel een aantal leuke soorten op 'het witte doek'. Typische moerassoorten, die elders zeldzaam zijn, waren goed vertegenwoordigd, zoals het moerasduiveltje, de moeras-wuil en de rietluipaard. Erg leuk was een aantal roetvlekbladrollers en vier fraaie vikingmotten. Deze grote micro leeft als rups van waterzuring en heeft zich de afgelopen jaren vanuit het noordoosten uitgebreid naar het zuiden. Naast een aantal zeldzame soorten werden we ook verwend met veel pijlstaarten! Maar liefst vier soorten: de pauwoogpijlstaart, de lindepilstaart, de populierenpijlstaart en het groot avondrood. Ook de hermelijnvlinder, berkenhermelijnvlinder en wilgenhermelijnvlinder lieten zich zien. Met ruim 110 soorten nachtvlinders als eindstand kunnen we spreken van een zeer geslaagde avond. Om 03:00 uur 's nachts gingen de lichten uit.

Eén van de hoogtepunten van het weekend was het nachtvlinderen met lamp en laken waar meer dan 110 soorten vlinders werden gezien (Bron: Ingeborg van Es)

24 uur op pad leverde meer dan 500 soorten op (Bron: Amber van Amsterdam; Daan Drukker; Mirre Vlug; Noor Jurriëns; Thea Peters)

Reviews deelnemers Kennisspecial 2024:

Nina: *“Het was heel inspirerend om met een groep mensen te zijn die net zo enthousiast (of misschien wel nog enthousiaster) over natuur zijn als ikzelf. Eén moment dat ik niet snel zou vergeten is dat iemand een zweefvlieg tussen haar vingers had en een vogel zag. Met die zweefvlieg nog tussen duim en wijsvinger pakte ze de verrekijker die om haar nek hing om daarmee een goede blik op de vogel te kunnen werpen. Verder heb ik geleerd dat insecten spotten eigenlijk een soort pokémons verzamelen is. Iedereen heeft een boek met alle soorten die in Nederland voor kunnen komen waarin ze afstrepen welke ze hebben gevonden. En ook zo gaaf om te zien wat voor nachtvlinders er allemaal in Nederland voor komen. Ik wist hier voor dit weekend echt heel weinig over. Al met al echt een geweldige ervaring, en er zijn nog veel meer leuke dingen gebeurd afgelopen weekend die hier ook bij zouden kunnen, zoals die hond die een punt pizza opschrokte, of het enthousiasme bij iedereen toen die viking nachtvlinder gevonden was, dat er een dikke watertor tegen me aan was gevlogen of dat ik nu in aanraking ben gekomen met nature journaling dat een perfecte combinatie is tussen mijn interesses natuur, schrijven en tekenen.”*

Lucas: *“Een fantastische invulling van mijn vrije tijd! Ik heb enorm veel geleerd en mooie ervaringen opgedaan. Daarnaast veel leuke mensen ontmoet en mooie dieren gezien dankzij het traineeship Kennisspecial van SoortenNL. Ik raad iedereen aan om mee te doen aan de kennisspecial van volgend jaar!”*

Denise: *“Ik heb nog nooit in mijn leven zoveel libellen gezien, en het was echt een unieke ervaring om op het op het water drijvende en deinende veenmos te lopen. Het is ongelooflijk om te bedenken dat die plantjes zo hecht zijn dat mensen erop kunnen lopen. Dat is ook waar ik een van mijn kamerplanten, de zonnedauw, voor het eerst in het wild heb gezien, gewoon in Nederland. Ook op het vasteland was er genoeg te beleven. Ik heb veel geleerd van anderen die met een groot net allerlei insecten wisten te vinden in de bomen en struiken, en konden uitleggen wat er allemaal te zien was.”*

Jeffrey: *“Ik ben blij dat ik heb meegedaan heb aan de kennisspecial, ik heb veel verschillende dingen geleerd en veel mensen mogen ontmoeten. Het hele kennisspecial traject vond ik heel leuk, de intro en slotdag vond ik ook heel leuk. Het was allemaal top georganiseerd. Één van de vele dingen die mijn zijn bijgebleven is het nachtvlinderen wat heel interessant was. Ik heb nu nog meer respect voor de natuur gekregen. Jammer dat de kennisspecial nu is afgelopen.”*

Het Groen Traineeship streeft ernaar het enthousiasme voor de natuur in jongeren te vergroten. Inderdaad zagen we tijdens en na de Kennisspecial dat bij veel jongeren de ogen waren geopend. De creativiteit die ze tonen bij het leveren van impact in hun eigen omgeving is op zijn beurt weer heel enthousiasmerend voor de groene organisaties die daaraan hebben kunnen bijdragen. Zo verspreiden we enthousiasme, connectie en impact over een nieuwe generatie natuurbeschermers.